

Lausunto hallituksen esitykseen EU- ja ETA -alueiden ulkopuolelta tulevien lukiolaisten lukukausimaksuihin

Hallituksen kaavailemat EU- ja ETA -alueen ulkopuolelta tuleville lukiolaisille suunnatut lukukausimaksut tulisivat todennäköisesti vähentämään merkittävästi Rantasalmen lukion opiskelijamäärää. On oletettavaa, että maksuton koulutus on ollut yksi keskeinen peruste opiskella suomen kieli ja valita juuri Suomi jatkokoulutuksen kohdemaaksi. Rantasalmen lukion opiskelijoista lukuvuonna 2024-2025 28% on lähtöisin EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta ja tullut Suomeen lukio-opintoja varten.

Valtionosuuksien menettäminen EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden osalta vähentäisi lukion saamaa valtionosuutta merkittävästi. Kunnan saaman rahoituksen lukiokoulutukseen vähentyessä, heikkenisivät kunnan mahdollisuudet tarjota lukiopalvelua omassa kunnassa. Rantasalmen kunnassa asuville nuorille on tärkeää pystyä suorittamaan lukio-opinnot omassa kunnassa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana perusopetuksen päättäneistä keskimäärin 46% on jatkanut toisen asteen opintoja oman kunnan lukiossa, luvun ollessa suurimmillaan 67 % vuonna 2021. Lähimpiin kaupunkeihin Savonlinnaan ja Varkauteen on kirkonkylältä matkaa noin 43 km ja julkinen liikenne on niukkaa kuntakeskuksen ja kaupunkien välillä. Suuri osa nuorista asuu kirkonkylän ulkopuolella, missä julkista liikennettä ei ole. Siten mikäli omassa kunnassa ei järjestettäisi lukiokoulutusta, joutuisivat monet nuoret peruskoulun päättymisen jälkeen hyvin todennäköisesti muuttamaan kaupunkiin lukiokoulutuksen perässä. Tämä saattaisi nuoret hyvin eriarvoiseen asemaan, koska kaikki perheet eivät pysty taloudellisesti tukemaan lapsensa opiskelua, asumista ja elämistä toisella paikkakunnalla. Lisäksi valtiolle koituisi kuluja, kun uusia nuoria tulisi Kelan opiskelijan asumislisän piiriin. Käytännössä valtion säästöt kuntien valtionosuuksista lukiokoulutukseen kompensoituisivat lisääntyvillä asumislisäkuluilla. Kaupunkilukioilla ei tyypillisesti ole maksuttomia opiskelija-asuntoloita, toisin kuin ammatillisilla oppilaitoksilla. Mikäli näitä järjestettäisiin ja rahoitettaisiin valtion taholta osana valtionosuutta koulutuksen järjestämiseen, saataisiin taas arvioituja säästöjä mitätöityä. On myös oletettavaa, että osa nuorista tulee syrjäytymään, mikäli omassa kotikunnassa ei tarjota toisen asteen koulutusta, ja syrjäytymisen hintalappu nousee valtiolle vieläkin suuremmaksi. Olisi moraalista huomioida päätöksissä myös syrjäytymisen traagiset seuraukset yksilötasolla.

Lukion olemassaololla on ratkaisevan tärkeä merkitys paitsi lukiokoulutuksen saavutettavuudelle, myös perusopetuksen laadulle pienessä kunnassa. Kaikilla lukion opettajilla on yhtenäisvirka ja suurimmalla osalla peruskoulun aineenopettajista on opetusta myös lukiossa. Alustavissa laskelmissa vain matemaattisissa aineissa ja englannin kielessä pelkästään peruskoulun opetustunnit riittäisivät täyttämään aineenopettajan opetusvelvollisuuden ilman lukion opetusta. Jopa suomen kielen opettajan virkaan tarvittava opetustuntimäärä ei täytyisi pelkästään perusopetuksen opetustunneilla vuosina, jolloin yläluokat toimisivat yksisarjaisina. Pienten lukiodien olemassaolo takaa laadukkaan ja tasavertaisen perusopetuksen yläluokkien opetuksen koko maan alueella.

Jokaisen Suomen kunnan tulee maksaa omarahoitusosuus toisen asteen koulutuksen järjestämisestä valtiolle. Valtionosuudet jaetaan sitten koulutuksenjärjestäjille opiskelijamäärien mukaan. Rantasalmen kokoiselle kunnalle toisen asteen koulutuksesta maksettava summa on vuonna 2025 lähes miljoona euroa (979 110 euroa). Mikäli lukiokoulutustakaan ei olisi kunnassa, kaikki tämä raha ajautuisi pois omasta kunnasta ja koulutuksen järjestämiseen muualla maassa. VOS-järjestelmä suosii kasvukeskuksia ja kuntia ja kaupunkeja, joissa on paljon nuoria, ja rapauttaa maaseutumaisia ja kuntia, joissa väestö on ikääntynyt, koko ajan entisestään. Kun valtio on harjoittanut kasvukeskuksia suosivaa aluepolitiikkaa vos-perusteiden osalta, on kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoiminen ollut pienen kunnan keino lisätä omaa nuorta väestönosaansa ja ylläpitää kuntaa virkeänä.

Julkisuudessa EU- ja ETA-maiden opiskelijoiden lukukausimaksuja on perusteltu sillä, että 1) suomalaisten veronmaksajien ei tarvitse joutua maksamaan ulkomaalaisten opintoja ja 2) ulkomaalaisiin opiskelijoihin liittyy negatiivisia lieveilmiöitä. Toteamme näihin perusteluihin liittyen, että 1) suomalaisten veronmaksajien velvollisuus on järjestää tasa-arvoinen koulutusmahdollisuus koko maan alueella eikä vain kasvukeskuksissa, mm. siksi, että myös verojen maksuvelvoite on samantasoinen kansalaisille koko maan alueella ja 2) emme ole havainneet mitään kansainvälisiin opiskelijoihin liittyviä negatiivisia lieveilmiöitä kunnassamme. Usean vuoden kokemuksemme EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta rekrytoituista lukiolaisista on pelkästään myönteinen: lukion opiskelijamäärä on noussut, kansainväliset opiskelijat ovat motivoituneita ja omaavat hyvät pohjataidot suomalaiseen lukiokoulutukseen, he valmistuvat ajallaan ylioppilaiksi, he kehittävät lukion opiskeluilmapiiriä myönteisemmäksi, he ovat aktiivisia harrastajia (mm. puhallinorkesteri, musiikkiteatteri, liikuntamuodot), maaseudun nuoret voivat kotikansainvälistyä omassa koulussaan ja saavat uusia ystäviä ja kontakteja toiselta puolelta maailmaa, kaikki kuntalaiset ovat voineet osallistua suosittuihin kulttuuritoimen kanssa toteutettuihin virtuaalisiin kulttuuri- ja makumatkoihin, kirjasto on järjestänyt kansainvälisten lukiolaisten taidenäyttelyitä, kunnan tyhjät kiinteistöt on voitu ottaa opiskeluasuntokäyttöön, mm. kaupungit, seurakunta ja ikääntyneiden palvelut ovat saaneet tarvitsemiaan kesätyöntekijöitä. Kansainvälisten lukiolaisten kotoutuminen ja integroituminen yhteisöömme on sujunut hyvin. Kauppojen ohella matkailutoimi on saanut uusia asiakkaita, kun kansainvälisten opiskelijoiden vanhempia ja muita läheisiä on vieraillut kunnassamme. Kansainväliset opiskelijat ovat siten monin tavoin tärkeitä kuntamme elinvoiman ylläpitämiselle.

Suomen väestörakenteen ennusteen mukaan lasten ja nuorten määrä edelleen vähenee vanhusten määrän lisääntyessä tulevina vuosikymmeninä. Suomi tarvitsee lisää nuoria ja nuorten ihmisten muuttoliikettä, jotta meillä riittää tulevaisuuden työntekijöitä ja veronmaksajia. Suomessa suomen kielellä lukiokoulutuksen suorittaneet ulkomaalaiset nuoret sitoutuvat merkittävältä osin myös suomenkielisiin jatko-opintoihin Suomessa Sallan lukion vuodesta 2009 tehdyn seurannan mukaan (ks. kuva alla). Voikin pitää todennäköisenä, että kansainväliset opiskelijat jatkavat kouluttautumista Suomessa myös lukion jälkeen ja valmistuvat siten myös suomenkielentaitoiseksi työvoimaresurssiksi maallemme.

Rantasalmen kunta vastustaa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien lukiolaisten lukukausimaksuja.